

papíru a kalkulačky. Výukové materiály ke stažení seznamují žáky s tématem příjmů a výdajů rodiny na příkladech rodiny Novákových či Pěnkavových.

Metodika k aktivitě Digitální detektivové se zaměřuje na bankovní identitu (BankID) a s ní související zásady bezpečnosti na internetu.

Mezi materiály najdete i pracovní listy pro slovní úlohy z matematiky s tematikou financí nebo výukový materiál pro výpočet čisté mzdy pomocí Excelu.

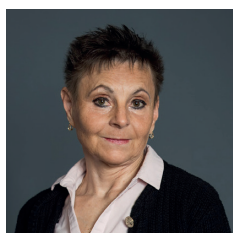
Ke zvládnutí základů finanční gramotnosti hravou formou můžete se žáky využít i pomoc chatbota Penízka od autorů

z Univerzity Palackého. Chatbot má pro žáky připraveny tři oblasti finanční gramotnosti, nazvané Udržíš domácnost nad vodou?, Naplánuješ si cestu k cíli? a Spočítáš si vlastní budoucnost? Nabízí přitom žákům různé scénáře, jak s penězi ne/naložit.

Další inspirace

V této části najdete široké spektrum informací a inspirací z ověřených, důvěryhodných zdrojů v podobě podcastů, videí a digitálních platform.

Více informací najdete na webu digitalizace.rvp.cz.

PhDr. Daniela Kramulová, Národní pedagogický institut ČR, projekt NPO 3.1 Digi – AIDIG

Jak svobodné čtení pomáhá žákům v sebeuvědomění a sebevyjádření

Seriál k novému RVP, 4. část

KATEŘINA SOBOTKOVÁ, DRAHOSLAVA HAUSEROVÁ

Další díl seriálu o základní gramotnosti čtenářské a pisatelské (ZGČP) se věnuje její úvodní složce: vztahu ke čtení a čtenářství, psaní a pisatelství, konkrétně komponentě Čtenářská a pisatelská odezva. Tentokrát se autoři z projektu Pomáháme školám k úspěchu Nadace The Kellner Family Foundation zaměří především na čtenářskou část a její realizaci v dílně čtení.

Čtenářská odezva je reakce čtenáře na přečtený text a jeho reflexe, která může zahrnovat sdílení osobních pocitů, myšlenek, interpretací a propojení s vlastními životními zkušenostmi. Není to pouhé shrnutí děje, ale komplexní proces, při kterém čtenář analyzuje text, hodnotí ho a porovnává své názory s ostatními, čímž prohlubuje své porozumění. Čtenářská odezva je klíčovou součástí rozvoje čtenářské gramotnosti, neboť podporuje aktivní a kritické čtení, stejně jako rozvoj vztahu k literatuře a četbě jako takové.

Práce v dílnách čtení

Čtenářskou odezvu se učí žáci prohlubovat v dílnách čtení, v nichž si čtou knihu dle svého vlastního výběru. Využíváme

k tomu průběžné záznamy z četby, které mají formu např. záložky do knihy a obsahují otázky, které jsou pro žáky vodítkem, jak o přečteném mohou přemýšlet. Další formou mohou být sady otázek, které využíváme po delší období. Žáci si ze sady například pěti otázek vybírají jednu, která jim vyhovuje a pomáhá reflektovat úryvek, který v dílně přečetli. Odpověď na otázku v podobě komentáře si zapisují do průběžného záznamu, kde si zachycují i další detaily o knize, kterou právě čtou, jako je počet přečtených stránek v ten den, nebo číselně vyjadřují, jak se jim líbila pasáž, kterou právě přečetli. Následuje sdílení záznamů ve dvojici. Přitom se žáci učí naslouchat, obohacují si nebo potvrzují své porozumění přečtené pasáži a zlepšují formulaci svých myšlenek, protože dostávají okamžitou zpětnou vazbu od spolužáka.

Výběr otázek do průběžných záznamů z četby přizpůsobuje učitel věku dětí, jejich zkušenostem a dovednostem. Je důležité myslet na různé typy dětí ve třídě, aby na zadání dosáhly všechny. Některé otázky mohou být volnější, jiné konkrétnější. Současně by měly žáky vést k tomu, co je chceme učit. Mohou se týkat postav, prostředí nebo děje. Starší žáci se učí všimnout si působivosti nebo účelnosti jazykových prostředků, reflektovat problémy, které se v knihách řeší, a své zkušenosti porovnávat s tím, co objevují v knihách. Učitel v dílně čtení většinou dělá stejnou práci jako žáci; čte si svou knihu, zaznamenává si postřehy z četby, sdílí svou odezvu.

Závěr dílny čtení patří většinou společnému sdílení v celé třídě, ideálně v kruhu. Učitel nechává žáky vyjádřit, jak se začítli, jak jsou spokojeni s tím, co si zapsali, apod. Dobrovolníci pak mohou přečíst svou odezvu, aby ostatní měli další model a autor odezvy budoval své čtenářské sebevědomí.

Učitel si také může po každé dílně vzít od několika žáků jejich průběžné záznamy a napsat jim ocenění a doporučení, aby se děti posouvaly a viděly, co už se jim daří a kde je prostor pro zlepšování. Učitel sleduje, jaké otázky dělají žákům potíže, a podporuje je v tom, aby zkoušeli odpovídat i na ty další, často komplexnější. Nabízí příklady a postupy, jak k takovým otázkám přistupovat. Autenticky může modelovat, jak to dělá on sám, co zvažuje, jak si pomáhá, když si není rady. Reflektování záznamů mohou dělat žáci i sami nebo ve dvojici se spolužákem. Prohlíží si své záznamy a podtrhávají formulace, které jim připadají povedené a výstižné.

Čtenářská odezva

Učitel podporuje dovednost čtenářské odezvy také prací se společným textem, který pro žáky vybere, a sám modeluje, jak na text reaguje, vyjadřuje své prožitky. Žáci si své odezvy sdílejí, pročítají a učí se od sebe navzájem. Inspirují se, jak se o přečteném dá přemýšlet, čeho si všimnout a jak komentovat.

Citace ze svých průběžných záznamů pak žáci využívají v zápisech o přečtených knihách. Ty tvoří v hodinách několikrát ročně a jde o hodnocení výstup.

S méně zkušenými čtenáři může učitel volit přístup ke čtenářské odezvě skrze postavu či prostředí. Děti si zpočátku zvědomují svůj vztah k postavě, k její povaze a činům, podobně i vůči prostředí. Na cestě za touto čtenářskou dovedností také mnohdy potřebují podporu, například v podobě myšlenkové mapy postavy/prostředí. Mapu mohou děti s rostoucím počtem přečtených stran knihy rozšiřovat, propojovat pojmy a myšlenky. Pro nerozečtené děti se jeví vstup do sdílení a reflektování přečteného skrze postavu a prostředí jako zvládnutelný, ale dostatečně výzvnový krok.

Jak roste jejich čtenářská zkušenost, rozšiřuje se paleta toho, jak postavu a prostředí v knihách nahlíží a jak obojí reflektují. Identifikují se s postavou či ji odmítají, při čtení prožívají neuvěřitelné věci ve stejně neuvěřitelném světě. Své prožitky sdílí se svými spolužáky, hledají souvislosti mezi přečtenou knihou a svou dosavadní zkušeností.

Svobodné čtení pomáhá dětem v sebeuvědomění (*self-awareness*), což je schopnost vnímat a reflektovat vlastní myšlenky, emoce, motivy a fyzické stavy v daném okamžiku a být si vědom vlastních vnitřních procesů i jejich dopadu na chování a okolí. Skrze sebevyjádření můžeme sledovat, jak se jim tato dovednost zlepšuje, a podpořit je tam, kde to potřebují. Příklady nástrojů zaměřených na prohlubování čtenářské odezvy, které využívají někteří učitelé v projektu Pomáháme školám k úspěchu, najdete pod QR kódem.

V seriálu už vyšlo:

- UM 9/2025: Jak na vaší škole rozvíjet čtenářskou a pisatelskou gramotnost
- UM 10/2025: Proč je nezbytné rozvíjet čtenářství a pisatelství všech žáků ve všech třídách a ve všech předmětech
- UM 11/2025: Fakt – názor – domněnka

Kateřina Sobotková,
pedagogická konzultantka
a členka odborného týmu PŠÚ

Pomáháme
školám
k úspěchu

Drahoslava Hauserová,
pedagogická konzultantka
PŠÚ a učitelka 2. stupně
ZŠ F. L. Čelakovského, Strakonice

Pomáháme
školám
k úspěchu